

Bondeståndet undertecknade inte regeringsformen
förrän 3 veckor efter dess utfärdande

1. Ur Riksdagens handlingar för 6 juni 1809

2. Ur Carlsson-Rosén, *Svensk Historia 2, 4.e uppl tryckt 1980*, (1:a uppl från 1960)
avsedd som kursbok för universitetsstudier. Texten har dock med vissa utslutningar (se
kommentar på annan plats) använts i Bonniers *Den svenska historien* 1968.

[UKF:s startside](#)

Back-tangenten - huvudtexten

[Huvudtextens startside](#)

1/ I riksdagshandlingarna för den 6 juni 1809 läser man följande:

Bondeståndet fann sig dock ej tillfredsställt af dessa eftergifter utan yrkade lika beskattning å all jord, samt antog förslaget till ny regeringsform endast under förbehåll, att stadgandet deri, det ingen förändring kunde ega rum i ett stånds privilegier utan alla riksståndens och konungens samtycke, skulle ur författningen utgå.

Då de öfriga riksstånden emellertid antagit den nya regeringsformen i dess helhet, ansågs detta förbehåll ej hindra dess erkännande såsom rikets grundlag, och redan den 5 juni utkorades hertigen-riksföreståndaren till Sverige konung, under förutsättning att den nya grundlagen af honom antoges, hvilket skedde å rikssalen i samtliga riksståndens närvaro den 6 juni, då Carl XIII af den helsades såsom Sveriges konung.

2/ I Carlsson-Rosén bok beskrivs hur man handskades med bondeståndets vägran att underteckna regeringsformen:

Här finner man förklaringen till varför bondeståndets starka motstånd under 3 veckor ändå inte hindrade att man kunde anse grundlagen stadfäst 6 juni. Man finner att orsaken var bondeståndets "låga bildningsnivå och obetydliga parlamentariska skolning". Det framgår inte av textformulering om det är författarnas åsikt som återges eller om det är dåtidens argumentering som åsyftas.

Bönderna, som kommit till riksdagen med stora förväntningar, var dock inte tillfredsställda. De önskade en allmän utjämning av skillnaden mellan skatte- och frälsejord. I deras krets fanns nu en liten grupp radikala "herrebönder", som tillägnat sig upplysningstidens naturrättsliga jämlikhetsdoktriner och ansåg varje privilegium som en rättskränkning. Bakom kulisserna verkade radikala ofrälse ämbetsmän som "brandstiftare" och "oredans apostlar". Inom ståndet som helhet var meningarna i taktikfrågan delade, men de mera aggressiva hade starkt gehör för sin linje: "först skatteutjämning, sedan regeringsform". Följden blev, att ståndet den 6 juni visserligen hyllade Karl XIII och i huvudsak antog regeringsformen men vägrade att låta talmannen underteckna denna, emedan dess sista paragraf (§ 114) i anslutning till äldre stadganden föreskrev, att alla ståndsprivilegier skulle bestå och fick ändras blott med konungens och samtliga stånds bifall. En kritisk situation var därmed för handen, och regeringen utsatte bönderna — "detta av löpare förvillade råa samfund" (Mannerheim) — för kraftiga påtryckningar, ackompanjerade av löften om smärre privilegiejämknings. Sedan Adlersparre personligen tagit hand om tre av de radikala "huvudmännen", föll dessa undan, men ståndet som helhet, vars förhandlingar tidvis var tumultartade, gav med sig först sedan Karl XIII själv den 27 juni på äkta gustavianskt maner hållit ett strafftal. Sålunda blev regeringsformen äntligen undertecknad även av bondeståndets talman. Som belöning fick bönderna en viss utjämning i fråga om inkvarterings- och skjutsningsbördorna, särskilt i krigstid. I huvudfrågorna hade de kapitulerat. Detta var en följd av deras låga bildningsnivå och obetydliga parlamentariska skolning, varigenom de blev ett lätt byte för påtryckningar av olika slag, icke minst vid de av regeringen bekostade trakteringarna med deras enligt bondeuppfattning överdådiga undfägnad.